

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว : การศึกษาเชิงสังคม-จิตวิทยาทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตามที่ได้นำเสนอมา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้รวม 3 ประการ ดังนี้ :-

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมเชิงสังคม-จิตวิทยาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ทำให้ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเชิงสังคม-จิตวิทยาต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และแนวโน้มความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในอนาคต

จากวัตถุประสงค์ประการแรกของการศึกษาปัจจัยส่งเสริมเชิงสังคม-จิตวิทยาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ทำให้ประเทศไทยและ สปป.ลาวมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน นั้น ผลการศึกษาจากเอกสารและจากที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งจากประเทศไทยและ สปป.ลาว ส่วนมากเห็นว่าความสัมพันธ์ของไทยและลาวมีมานานกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาค และยังเห็นว่าปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและ สปป.ลาว มีทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม วัฒนธรรม ในภาพรวมความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในขณะนี้อยู่ในขั้นดี เนื่องจากมีปัจจัยหลายๆ อย่างที่เอื้ออำนวยต่อความสัมพันธ์ อาทิ เรื่องของความเป็นญาติพี่น้องของประชาชนตามเขตจังหวัดและแนวชายแดน ความสัมพันธ์แบบบ้านพี่เมืองน้อง ภาษาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถทำให้สื่อสารเข้าใจได้ง่าย มีขนบธรรมเนียม ประเพณี "ฮีตสิบสอง" และนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน ทำให้บางครั้งประชาชนสองฝั่งโขงมีส่วนร่วมในงานประเพณีหรือเทศกาลสำคัญๆ ของกันและกัน อาทิ ประเพณีการแข่งเรือ งานประจำปีวัดพระธาตุพนม เป็นต้น ซึ่งในเรื่องดังกล่าวรัฐบาลของทั้งสองประเทศได้

นำมาใช้และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ นี่เป็นปัจจัยทางด้านสังคม-จิตวิทยาวิธีหนึ่ง

ดังนั้น เมื่อใช้ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological Factors) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมุ่งความสนใจที่มนุษย์ หรือความเป็นบุคคล (Individual Factors) ในฐานะเป็นผู้ก่อหรือกระทำพฤติกรรมระหว่างประเทศแล้ว ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จึงได้ใช้ตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางในการมองความสัมพันธ์ทั้ง 3 มิติ คือ มิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นอีกกรอบแนวคิดหนึ่ง ซึ่งจากผลการศึกษาได้ทำให้เห็นแล้วว่ากรอบแนวคิดทั้งสองใช้อธิบายได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของปัจจัยที่โดดเด่นและใกล้ชิดกับความเป็นบุคคลมากที่สุด และเป็นปัจจัยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ ภาษาและเชื้อชาติ (Language and Race) ของบุคคลและประชาชนที่ติดต่อสัมพันธ์กันนั้น ข้อมูลที่ได้มาทั้งจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ แสดงว่าทั้งสองเรื่องนี้ถูกจัดให้อยู่ในปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-ลาว

ในเรื่องของการเมือง การที่ทั้งสองประเทศมีการปกครองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ส่วน สปป.ลาวมีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการปกครองที่แตกต่างกันไม่เป็นปัญหาต่อความสัมพันธ์อันดีของไทยและ สปป.ลาว เพราะเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศ หากต่างฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายของแต่ละประเทศ และไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกันแล้ว ก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้ฉันประเทศเพื่อนบ้านที่ดีตามหลักการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ความสัมพันธ์อันดีประเด็นนี้เห็นได้จากการมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ยาวนานถึง 50 ปี และการเสด็จเยือน สปป.ลาวของพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองฝ่ายกล่าวตรงกันว่าเป็น "การทูตเชิงราชวงศ์" หรือ "การทูตเชิงวัฒนธรรม" และการแลกเปลี่ยนเยี่ยมเยือนของผู้มีระดับสูงของทั้งสองประเทศซึ่งมีอย่างสม่ำเสมอ เหล่านี้ถือเป็นปัจจัยทางสังคม-จิตวิทยาที่ผู้มีระดับสูงของทั้งสองประเทศได้นำมาใช้ แต่ในด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้นำทางการเมืองของทั้งสองประเทศ ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านกลับเห็นว่ายังมีน้อยเกินไป ควรจะส่งเสริมให้มีมากกว่านี้

ในด้านเศรษฐกิจ หลังจากที่ สปป.ลาวได้นำนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจเข้ามาใช้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ไทยใช้นโยบายแปรรูปอินโดจีนให้เป็นตลาดการค้า ทำให้เศรษฐกิจระหว่างสองประเทศก้าวหน้าขึ้น ถึงแม้ว่าก่อนหน้านี้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจจะดีอยู่แล้ว

ก็ตาม ด้านการค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกขึ้น มีการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กันเพิ่มขึ้น ด้านการลงทุนระหว่างประเทศ นักธุรกิจไทยไปลงทุนใน สปป.ลาวมียอดการลงทุนสูงเป็นอันดับหนึ่ง ของการลงทุนระหว่างประเทศใน สปป.ลาว รวมถึงธุรกิจทางด้านการท่องเที่ยว ที่ไทยได้เข้าไปลงทุนในด้านกิจการโรงแรม หรือภัตตาคาร ร้านอาหาร ทำให้ สปป.ลาวเกิดรายได้ส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยว ส่วนทางด้านความช่วยเหลือระหว่างประเทศ ไทยได้ให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือ สปป.ลาว ในอันดับต้นๆ โดยเฉพาะให้ความช่วยเหลือในด้านการส่งเสริมและพัฒนานุเคราะห์ เมื่อประเทศไทยเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ นับแต่ปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา ความช่วยเหลือที่ประเทศไทยมีต่อ สปป.ลาวก็ยังคงดำเนินต่อเนื่อง แม้ว่าจะลดลงไปบ้างก็ตาม ตามความจำเป็น แต่ประเทศไทยก็ไม่เคยคิดที่จะตัดความช่วยเหลือให้กับ สปป.ลาว -

วัตถุประสงค์ของการศึกษาประการที่สอง คือศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเชิงสังคม-จิตวิทยาต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว และแนวโน้มความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง จากเอกสารและข้อคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าปัญหาพื้นฐานหลักในความสัมพันธ์และมิตรภาพไทย-ลาว คือความหวาดระแวงที่ยังคงมีค้างอยู่ จากปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม แม้ส่วนใหญ่จะเป็นข้อดี แต่บางอย่างก็เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศได้ เช่นการมีภาษาที่คล้ายคลึงกัน และความใกล้ชิดกันมากเกินไปในหลายๆ ด้านของทั้งสองประเทศ ก็อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ เหมือนลิ้นกับฟัน ดังนั้นจึงมีข้อระมัดระวังในการใช้ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในยุคของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนในปัจจุบัน

จากภาษาและเชื้อชาติของคนไทยและคนลาวมีความใกล้เคียงกัน ความขัดแย้งในตัวแปรของความแตกต่างทางภาษาและเชื้อชาติก็ไม่น่าจะเกิดขึ้น แต่ความต่างและการแบ่งแยกของประเทศไทยและ สปป.ลาวนั้นเกิดจากความป็นรัฐ เพราะทำให้เกิดการแบ่งเขตแดน (Boundaries) และรัฐชาติ (Nation-state) ขึ้น การเป็นรัฐชาติของไทยและ สปป.ลาว เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งบุคคลต่างก็มีฐานะเป็นหนึ่งในสมาชิกของแต่ละรัฐชาติ กระบวนการนี้ได้ผ่านเข้าไปสู่การรับรู้ (Perception) ของประชาชน แม้แต่ในประเทศไทยและคนไทยด้วยกันเอง ชนพื้นเมือง (Ethnic Group) ที่มีอยู่มากมายหลายกลุ่มหลากหลายวัฒนธรรม ถูกกำหนดการรับรู้ โดยกระบวนการทำให้เป็นไทย ทำให้เกิดภาษากลาง การพูดภาษาไทยกลาง เป็นสิ่งที่ถูกให้ความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน การพูดสำเนียงท้องถิ่นจะไม่ได้รับการยอมรับในความเป็นทางการ ทั้งบางครั้งยังกลายเป็นเรื่องขบขัน น่าอาย มีการนำมาล้อเลียนและ

สื่อออกมาทางตลกของไทย หรือใช้เป็นคำดูถูก เช่น "หน้าตลก" ซึ่งหมายถึงหน้าคนที่ด้อยวัฒนธรรมหรือคนอัปลักษณ์

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีผลกระทบจากการใช้ภาษาเดียวกันหรือภาษาใกล้เคียงกัน จากเดิมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของไทยและ สปป.ลาว คนไทยภาคกลางได้เหยียดคนอีสานว่าเป็นลาว ทันทักที่พบว่าพูดไทยกลางไม่ชัด ซึ่งก็รวมไปถึง "คนลาว" ด้วย ในฐานะที่เป็นอีกรัฐชาติหนึ่ง ลักษณะเช่นนี้ก็ยังคงเคยเกิดกับคนจีนหรือที่สมัยก่อนเรียกว่า "เจ๊ก" เพราะอยู่ในสภาพผู้เข้ามาอาศัยหรือ "เสื้อผืนหมอนใบ" ไม่ใช่เป็นผู้กุมเศรษฐกิจในประเทศอย่างเช่นในปัจจุบัน ในระบบการรับรู้เช่นนี้ได้ถูกนำมาประกอบกับประวัติศาสตร์ที่คนไทยคิดว่าลาวเคยตกเป็นเมืองขึ้นของไทยเรื่อยมา จึงอาจทำให้เกิดความรู้สึกว่า "คนไทย" (เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย) เหนือกว่า "คนลาว" ไร่ไป

นอกจากนี้ก็ยังมียุทธศาสตร์เสริมความรุนแรงทำให้ไทยกับ สปป.ลาวมีรอยแยกมากขึ้น นั่นคือระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน เมื่อลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ในช่วงหนึ่งรัฐบาลไทยสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผู้นำรัฐบาล ได้ปลุกฝังให้คนเกิดความรู้สึกเกลียดและกลัวคอมมิวนิสต์ ความรู้สึกนี้รุนแรงมากขึ้น จนทำให้ประชาชนในประเทศเกิดการรับรู้ผู้ที่รับไม่ได้ก็ต้องหนีเข้าป่า ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นก็มีการปราบปรามผู้ที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ใน สปป.ลาวอย่างรุนแรง จนทำให้ชาวม้งที่อาศัยอยู่ใน สปป.ลาวและเป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาลต้องหนีอพยพมาไทย ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากไทยและสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันนี้ยังคงเหลือผู้อพยพชาวม้งอยู่ในสำนักสงฆ์ถ้ากระบอก จ.สระบุรี จำนวนหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลลาวก็ยังไม่ได้วางใจ และมักจะเชื่อว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนม้งกลุ่มนี้อยู่ ในฐานะที่เคยต่อต้านคอมมิวนิสต์เหมือนกัน ซึ่งเรื่องนี้ทางฝ่ายไทยลืมไปแล้ว เพราะนับแต่ที่ สปป.ลาวเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมนิยมมากกว่า 25 ปี ไทยก็ให้การรับรองรัฐบาลลาว และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ สปป.ลาวตลอดมา แต่ สปป.ลาวอาจจะไม่วางใจเสียทีเดียว ซึ่งเป็นปัญหาต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว

ในเรื่องของหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง หรือหน่วย นปช. ของไทยที่มีต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยที่ สปป.ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อดูแลความไม่สงบเรียบร้อยตามลำน้ำโขง ผู้ให้สัมภาระของลาวส่วนใหญ่ก็เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ ประเทศไทยควรจะยกเลิกหน่วยงานนี้ แต่ไทยก็เห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องคงอยู่ด้วยเหตุผลอื่น ซึ่งก็น่าจะทำได้ทำความเข้าใจให้ชัดเจนกันยิ่งขึ้น ปัญหาที่จะได้หมดไป

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่เกิดจากทั้ง 2 ประเทศมีพรมแดนติดต่อกัน คือ เรื่องของการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และปัญหาเรื่องเส้นเขตแดน ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมี

ความก้าวหน้าสามารถทำการปักปันเขตแดนได้ถึง 2 ใน 3 แล้ว ก็ตาม แต่เชื่อว่าปัญหาจะหมดไปเสียทีเดียว กรณีที่ สปป.ลาวอ้างกรรมสิทธิ์เหนือเกาะมะโน 1 และเกาะมะโน 2 กลางลำน้ำโขงตรงข้ามกับอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่เป็นชาวเมือต้นเดือนกันยายน ค.ศ. 2000 นี้ ก็เป็นตัวอย่งที่ฟังสังวร และอีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องของยาเสพติด ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 ฝ่าย คาดว่าหากไม่ช่วยร่วมมือกันปราบปรามแล้วอาจจะนำไปสู่ปัญหาใหญ่ต่อความสัมพันธ์ระดับประเทศหรือต่อภูมิภาคได้

ส่วนอุปสรรคในมิติทางเศรษฐกิจ คนไทยได้มีการรับรู้ที่ สปป.ลาวต้องพึ่งพาไทย เพราะ สปป.ลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล อีกทั้งรายได้หลักของ สปป.ลาวก็ยังคงมาจากการขายไฟฟ้าให้ไทย และ สปป.ลาวนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคของไทยจำนวนมาก ทำให้ สปป.ลาวขาดดุลการค้ากับไทยติดต่อกันทุกปี นอกจากนี้จะเป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เช่น เรื่องของความไม่เข้าใจกัน กฎระเบียบที่แตกต่างกัน อัตราการแลกเปลี่ยนของสกุลเงินที่มีปัญหา เป็นต้น

ปัญหาอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย-ลาว คือปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมที่ผ่านสื่อจากไทยไปสู่สังคมลาว ทำให้สังคมและวัฒนธรรมของลาวเริ่มเปลี่ยนแปลง ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่าวัฒนธรรมของลาวเริ่มเปลี่ยนเป็นวัฒนธรรมอุตสาหกรรมมากขึ้น ในขณะที่สภาพแวดล้อมของลาวไม่เอื้ออำนวยให้ นั่นคือ ชีวิต ความเป็นอยู่ การแต่งกาย การบริโภค เลียนแบบมาจากไทยโดยผ่านสื่อ จากเอกสารของ UNDP ลาว ซึ่งทำวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นของลาว พบว่าวัยรุ่นลาวเห็นว่สิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ในสังคมลาว ล้วนมาจากประเทศไทยทั้งสิ้น โดยเฉพาะได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ของไทย

วัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายเพื่อศึกษาแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาวในอนาคต จากผลการศึกษาทั้งหมดพบว่าถึงแม้ว่า สปป.ลาวและประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กันมายาวนาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในด้านการเมือง และเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ยังมีประเด็นบางประเด็นดังได้กล่าวมาแล้วที่ยังเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง

ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการร่วมมือของ สปป.ลาว และไทยในอนาคต มีข้อพิจารณาดังนี้

1. ทั้งสองประเทศควรจะร่วมกันส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีที่มีอยู่ และหาทางบรรเทาอุปสรรคที่มีอยู่ต่อกัน ไม่ว่าในเรื่องของความไม่เข้าใจกัน ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดน ปัญหาชาวม้ง

อพยพในไทย ปัญหาเรือ นปช. และปัญหาความรู้สึกเหยียดหยามคนลาวของคนไทยบางกลุ่ม ปัญหา ขตล. ในลาว

2. ในการแก้ไขปัญหามีอยู่ ทั้งสองประเทศควรจะหันหน้าเข้าหากัน และมีความเข้าใจ และจริงใจในการแก้ไขปัญหา ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน

3. ประเทศไทยควรจะช่วยเหลือ สปป.ลาว ให้มากขึ้น ไม่ควรเอาเปรียบหรือมองแต่ผลตอบแทนระยะสั้น และหวังแต่ได้จาก สปป.ลาวฝ่ายเดียว ควรปลูกฝังแนวความคิดของทั้งสองฝ่ายให้คำนึงถึงความเจริญมั่งคั่งร่วมกัน โดยเฉพาะไทยต้องใช้นโยบายส่งเสริม และสนับสนุนให้ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค โดยเฉพาะ สปป.ลาวให้พัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียม และมองถึงผลในอนาคตว่าหาก สปป.ลาวพัฒนาขึ้นแล้ว การค้า การลงทุนของไทยที่ทำกับ สปป.ลาว จะต้องดีขึ้นตามไปด้วย

4. การแก้ไขปัญหาคืออาศัยความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย และต้องเป็นการดำเนินการในทุกระดับของความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล หรือระดับประชาชนต่อประชาชน นอกจากนี้ในการดำเนินงานของแต่ละรัฐบาลก็ควรที่จะให้มีการประสานสอดคล้องกัน ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในแต่ละประเทศ ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือระหว่าง สปป.ลาว และไทยในอนาคตเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ปัญหาในกรณีของ สปป.ลาวนั้นจะมีน้อยมาก หรือแทบไม่มีเลย เมื่อเทียบกับชายแดนด้านไทย-พม่า เพราะไทยไม่เคยคิดที่จะใช้ชนกลุ่มน้อยเป็นกันชนกับลาวอย่างที่ไทยเคยใช้กับพม่า กรณีของม้ง ณ สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกนั้น รัฐบาลไทยยินดีที่จะส่งกลับ ขึ้นอยู่กับว่าทางรัฐบาลลาวพร้อมจะยอมรับหรือไม่ รวมทั้งไม่เป็นการขัดต่อความรู้สึกของประชาคมระหว่างประเทศที่เฝ้ามองอยู่ เพราะการส่งกลับต้องคำนึงถึงความสมัครใจของผู้ถูกส่งกลับด้วย แต่ถ้าพิจารณาจากสถานการณ์ภายในของ สปป.ลาวปัจจุบันจากกรณีการต่อต้านของชาวม้ง และกลุ่ม ขตล.แล้ว เรื่องการส่งชาวม้งอพยพกลับ สปป.ลาว ยังเป็นเรื่องยากในทางปฏิบัติ

ที่ผ่านมาปัญหาของไทยคือไม่ค่อยรู้เรื่องประเทศเพื่อนบ้านใกล้ๆ องค์ความรู้ที่เป็นตำราไม่ค่อยมี ตำราภาษาไทยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้หายาก แต่คนลาวรู้เรื่องของไทยผ่านทางสื่อหรือโดยการศึกษาจากประเทศไทย ดังนั้นการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จึงคาดหวังว่าจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคศึกษา โดยเฉพาะกับ สปป.ลาวที่ขาดหายไป ทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องดังกล่าว และมีผลต่อการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านในอนาคต